

ІННОВАЦІЙНІ ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ, ЗВІТНОСТІ ТА АУДИТІ ПІДПРИЄМСТВ

ЛОБОДА Наталія Олександрівна

кандидатка економічних наук, доцентка,

доцентка кафедри обліку, аналізу і контролю

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3522-8139>

ПЕТРИШИН Людмила Петрівна

докторка економічних наук, професорка

професорка кафедри обліку, аналізу і контролю

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2124-830X>

ЧАБАНЮК Одарка Михайлівна

кандидатка економічних наук, доцентка,

доцентка кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування

Львівського торговельно-економічного університету,

старша наукова співробітниця лабораторії товарознавчих та економічних досліджень

Львівського науково-дослідного інституту судових експертиз

Міністерства юстиції України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0884-3515>

Анотація. У статті досліджується вплив цифровізації на організацію бухгалтерського обліку, звітності та аудит підприємств в Україні. Визначено ключові аспекти цифровізації бухгалтерії як важливого елементу розвитку національної економіки, зокрема, її роль у оптимізації облікових та звітних процесів. Аналізуються сучасні тенденції впровадження цифрових технологій у сферу бухгалтерії, зокрема застосування хмарних платформ, автоматизованих облікових систем і електронного документообігу. Особливу увагу приділено інтеграції цифровізації з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та стандартами Європейського Союзу. Проаналізовано значення електронного аудиту (е-аудиту), який дозволяє аудитору автоматизувати рутинні перевірки та концентруватися на оцінці ризиків і аналітичних висновках. З'ясовано, що застосування е-аудиту підвищує достовірність фінансової звітності, ефективність аудиторських процедур та знижує ризики людських помилок. Вивчено основні проблеми та виклики, що виникають у процесі цифровізації облікових процесів, а також запропоновано шляхи їх подолання. Оцінено потенціал цифрових інструментів у контексті інтеграції України в європейське економічне середовище.

Ключові слова: цифрові технології, організація обліку, інноваційні технології, бухгалтерський облік, НП(С)БО, звітність, МСФЗ, МСБО, аудит, хмарні технології,

управління ризиками, ERP-системи, SWOT-аналіз, електронний аудит (е-аудит), електронний документообіг.

Постановка проблеми. У XXI столітті розвиток цифрових технологій істотно змінює підходи до організації економічних процесів та управління діяльністю підприємств. Автоматизовані платформи, інформаційні системи та цифрові канали обміну даними формують нові вимоги до швидкості, точності й аналітичної цінності економічної інформації. Саме бухгалтерський облік, як основне джерело інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства, є однією з галузей, що найбільш динамічно реагують на виклики цифровізації.

Цифровізація обліку, формування звітності та аудиту є багатоаспектним процесом, що передбачає використання інформаційних технологій для автоматизації облікових і аудиторських процедур, інтеграції інформаційних потоків та підвищення аналітичної цінності облікових і перевірених даних. Перехід від паперових носіїв до електронних, а також використання хмарних сервісів, штучного інтелекту, блокчейну та автоматизованих систем обробки даних докорінно змінює підходи до організації облікового процесу, формування та подання звітності і проведення аудиту.

Орієнтація України на європейський економічний простір зумовлює необхідність узгодження національної системи бухгалтерського обліку з міжнародними підходами до фінансової звітності. Цифрові облікові системи значно спрощують цей процес, оскільки дозволяють одночасно формувати звітність за різними стандартами та забезпечують її прозорість, порівнянність і відповідність міжнародним вимогам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цифрові трансформації сучасної економіки суттєво впливають на організацію обліку, звітності та аудит, що зумовлює зростання наукового інтересу до дослідження цих процесів. Проблематиці цифровізації облікових і аудиторських процедур, удосконалення обліково-аналітичних систем та інтеграції інформаційних технологій у організацію обліку, звітності та аудит присвячено численні наукові праці. Дослідники, серед яких Д.С. Осіпчук, Л.В. Чижевська, О.І. Мазіна, В.С. Олійник та С.А. Рогозний та інші вчені [1-2], відзначають, що впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій суттєво трансформує організацію бухгалтерського обліку та фінансової звітності, підвищуючи їх точність, ефективність та відповідність міжнародним стандартам у цифровій економіці. У свою чергу, Н.О. Іванченко та Ж.В. Кудрицька [3] підкреслюють, що цифровізація змінює підходи до формування бізнес-моделей і значно підвищує роль інформаційних технологій у діяльності сучасних підприємств. Дослідження М.О. Любимова, В.А. Кулика та інших авторів [4] узагальнюють можливості використання сучасних хмарних платформ та їхній вплив на організацію обліку в Україні. Вчені Л.В. Кононенко, Г.Б. Назарова, В.М. Савченко [5] звертають увагу на важливість впровадження новітніх цифрових технологій в організацію обліку та аудит, підкреслюючи виклики і перспективи їх використання для підвищення ефективності процесів. Зарубіжні наукові праці також акцентують увагу на застосуванні хмарних технологій у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Зокрема, у дослідженні Harry Bouwman, Shahrokh Nikou, Francisco J. Molina-Castillo and Mark de Reuver [6] показано, що цифровізація, зокрема використання соціальних мереж і великих даних, стимулює малі та середні підприємства до перегляду та експериментальних змін бізнес-моделей, що позитивно впливає на їхню інноваційність і ефективність. Аналіз праць Evans Kelvin Gyau, Kofi Owiredu-Ghorman, Newman

Amaning та Pascal Boruzie Krimekuu [7] підкреслює важливість хмарних технологій для покращення відповідності сучасним європейським стандартам у бухгалтерському обліку, підвищення ефективності операцій та забезпечення доступу до послуг, хоча й з певними викликами, такими як високі витрати та технічні проблеми.

Наукові напрацювання вищезазначених вчених мають значний теоретичний та практичний внесок у розвиток цифрових інструментів обліку, окреслюють переваги та загрози цифровізації, а також визначають тенденції модернізації облікової системи в умовах цифрової економіки. Попри вагомі результати досліджень, слід зазначити, що окремі аспекти впливу цифровізації на організацію бухгалтерського обліку, звітності та аудит залишаються недостатньо висвітленими. Зокрема, потребують подальших досліджень питання ефективності застосування конкретних хмарних сервісів у діяльності українських підприємств, особливості інтеграції цифрових платформ у внутрішні інформаційні системи, впровадження штучного інтелекту в облікові процеси, трансформація професійних компетентностей бухгалтерів та аудиторів, а також формування нових концепцій обліку в умовах розвитку цифрової економіки.

Метою статті є комплексне наукове обґрунтування ролі та значення інноваційних цифрових технологій у формуванні сучасної системи організації бухгалтерського обліку, фінансової звітності та аудиту підприємств, а також аналіз їх впливу на підвищення якості інформаційного забезпечення управління, ефективності обліково-аналітичних і аудиторських процедур, мінімізацію ризиків та адаптацію національної обліково-аудиторської практики до вимог європейського економічного простору в умовах цифрової трансформації.

Виклад основних результатів. Цифровізація - це процес впровадження цифрових технологій у всі сфери суспільного життя, що забезпечує автоматизацію процесів, підвищення ефективності управління та зростання якості інформаційних потоків. У сфері економіки цифровізація розглядається як стратегічний напрям розвитку, який змінює моделі ведення бізнесу, структуру ринку праці, систему комунікацій і способи прийняття управлінських рішень.

Для бухгалтерського обліку цифровізація має особливе значення, оскільки саме облік забезпечує інформаційну основу для управління підприємством. Традиційна форма ведення обліку, заснована на ручній обробці документів, поступається місцем автоматизованим системам, що забезпечують високу швидкість, точність і доступність фінансових даних у режимі реального часу.

Сучасні інформаційні технології дозволяють інтегрувати всі елементи господарської діяльності підприємства в єдину систему, у якій бухгалтерський облік виступає не лише інструментом фіксації господарських операцій, а й центром аналітичної обробки даних. Цифрова трансформація сприяє переходу від простого накопичення інформації до її інтелектуального аналізу, що створює нові можливості для управління ризиками, планування й контролю.

В Україні цифровізація економіки визначена як один із пріоритетів державної політики. Стратегічні документи, зокрема "Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки" (від 17 січня 2018 р. № 67-р) [8], визначають цифровізацію як основу модернізації бізнес-процесів і державного управління. У цьому контексті реформування бухгалтерського обліку є складовою більш загального процесу переходу до цифрового середовища, де обмін даними, звітність і контроль здійснюються переважно в електронній формі.

Цифровізація як комплексний процес трансформації економіки та суспільства потребує формування нових форм партнерства між державою, бізнесом і громадянами.

Її ефективність ґрунтується на дотриманні низки принципів, що визначають нормативні, інфраструктурні, соціальні та економічні засади цифрового розвитку. Сукупність цих принципів забезпечує можливість створення цифрових екосистем, підвищення продуктивності, модернізації секторів економіки та розширення доступу населення до знань, послуг і цифрових можливостей. З метою забезпечення цілісного розуміння сутності цифровізації та її фундаментальних засад основні принципи та їх характеристику узагальнено у табл. 1.

Таблиця 1

Концептуальні засади цифровізації України

Принципи цифровізації	Характеристика
Рівний доступ до цифрових послуг і знань	Забезпечення інклюзивного доступу до цифрових сервісів, інформації та знань; розвиток цифрової інфраструктури як передумова участі громадян у цифровому суспільстві.
Орієнтація на підвищення якості життя	Використання цифрових технологій для покращення медичних, освітніх, адміністративних послуг, розвитку бізнесу та транспорту, зниження рівня бідності й підвищення якості довкілля.
Стимулювання економічного зростання	Підвищення продуктивності та конкурентоспроможності через цифрові технології; цифрова трансформація галузей та формування нових економічних можливостей.
Розвиток інформаційного суспільства	Створення якісного національного цифрового контенту; сприяння культурному, соціальному та демократичному розвитку.
Міжнародне та європейське співробітництво	Інтеграція України у європейські та глобальні цифрові інфраструктури; впровадження міжнародних практик та стандартів.
Стандартизація цифрових систем	Використання міжнародних стандартів для забезпечення сумісності цифрових продуктів та платформ; обмежене застосування національних стандартів лише у сферах оборони та безпеки.
Довіра і безпека у цифровому середовищі	Гарантування кібербезпеки, захисту даних, приватності користувачів; формування довіри до цифрових сервісів.
Державне управління цифровізацією	Усунення бар'єрів, розвиток інфраструктур, стимулювання інновацій, формування цифрових компетентностей та підтримка цифрового підприємництва.

Джерело: складено на основі [8, 9]

У сучасних умовах ефективна організація бухгалтерського обліку неможлива без впровадження цифрових технологій. Вони забезпечують не лише автоматизацію облікових процесів, а й інтеграцію фінансової інформації з іншими системами управління підприємством. Основними напрямками цифровізації бухгалтерського обліку є:

- *автоматизація процесів обліку за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення.* Для систематизації ключових інструментів цифровізації бухгалтерського обліку в Україні подано на рис. 1 їх класифікацію.

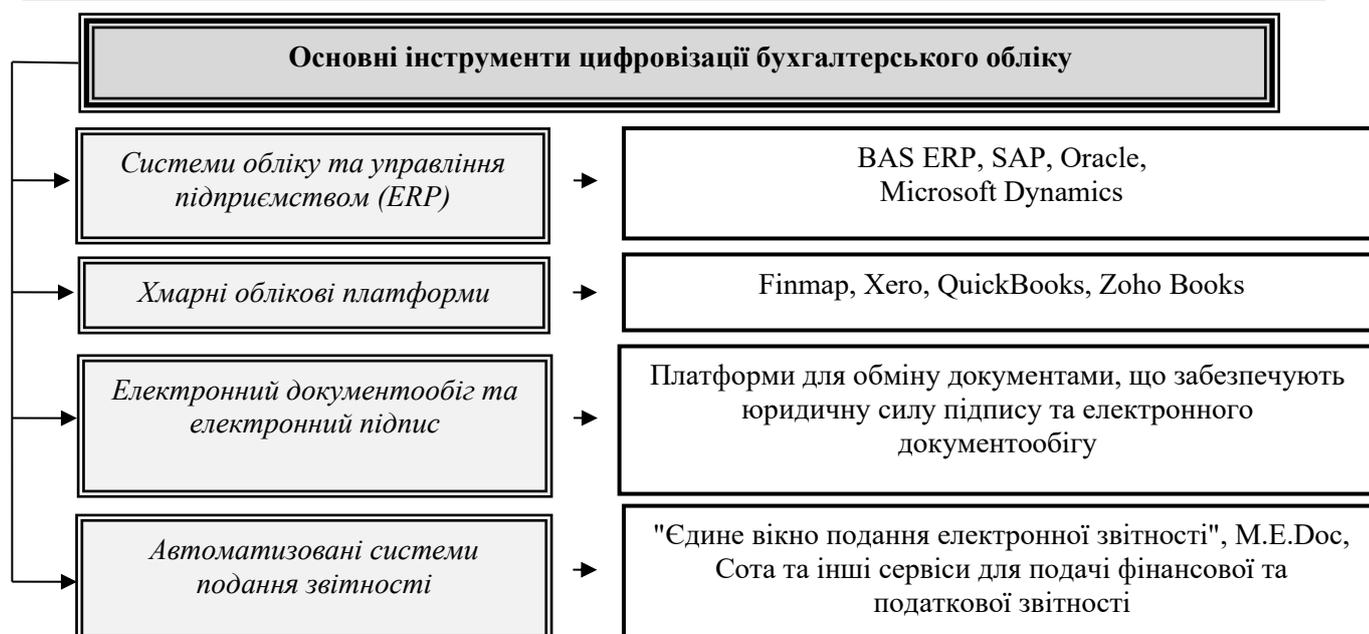

Рис. 1. Класифікація основних інструментів цифровізації бухгалтерського обліку в Україні

Джерело: складено на основі [10]

Завдяки цим технологіям організація бухгалтерського обліку стає більш гнучкою та ефективною. Дані вводяться лише один раз і використовуються для формування різних звітів - управлінських, фінансових, податкових. Автоматизація знижує ризик людських помилок, прискорює процес складання звітності та підвищує її достовірність. Кожен із цих продуктів забезпечує комплексне ведення обліку, формування фінансової звітності відповідно до НП(С)БО або МСФЗ, а також інтеграцію з податковими сервісами й банківськими системами.

➤ *використання хмарних технологій для зберігання та обробки облікових даних.* Особливого поширення набули хмарні технології, що дозволяють зберігати облікові дані на віддалених серверах і забезпечують доступ до них у будь-який час і з будь-якого пристрою. Такі рішення знижують витрати підприємства на технічне забезпечення, підвищують рівень безпеки та зручність роботи бухгалтерів і керівництва.

➤ *застосування аналітичних систем і штучного інтелекту для обробки великих обсягів інформації (Big Data).* Сучасні інформаційні технології формують передумови для впровадження нових методів бухгалтерського обліку та аналітики фінансових даних. Використання технологій Big Data, штучного інтелекту (AI) та машинного навчання дозволяє прогнозувати фінансові результати, оцінювати ризики та надавати управлінські рекомендації. Це сприяє розширенню функцій бухгалтера, трансформуючи його роль із традиційного обліковця в аналітика та стратегічного консультанта.

➤ *перехід на електронний документообіг і застосування кваліфікованих електронних підписів.* З позиції методології бухгалтерського обліку, впровадження інформаційних технологій потребує оновлення облікової політики підприємства. Така політика повинна регламентувати правила електронного документообігу, способи архівування цифрових даних, порядок резервного копіювання та заходи захисту інформації, що забезпечує не лише ефективність облікових процесів, а й юридичну

значимість облікових даних. Організація бухгалтерського обліку в Україні здійснюється відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" (16.07.1999 р. № 996-XIV), де у статті 8 передбачає право підприємств самостійно визначати форму організації обліку, обирати програмні засоби та порядок обробки інформації, у тому числі із застосуванням комп'ютерних систем [11]. Це створює нормативну базу для використання цифрових технологій у бухгалтерському обліку. Одним із ключових напрямів нормативного забезпечення цифровізації бухгалтерського обліку є впровадження електронного документообігу. Відповідно до Закону України "Про електронні документи та електронний документообіг" (від 22.05.2003 р. № 851-IV), електронний документ, підписаний кваліфікованим електронним підписом (КЕП), має таку саму юридичну силу, як і його паперовий аналог [12]. Це формує правову основу для ведення бухгалтерського обліку в електронній формі та забезпечує юридичну достовірність цифрових записів і фінансової звітності. Поступовий перехід держави на електронну взаємодію між суб'єктами господарювання та контролюючими органами передбачає обов'язкове подання різних форм звітності в електронному форматі. Такий підхід не лише оптимізує адміністративні процедури, але й підвищує ефективність контролю та точність облікових даних.

В Україні бухгалтерський облік і складання фінансової звітності регламентуються Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), затвердженими Міністерством фінансів України. Для великих підприємств та компаній, що становлять суспільний інтерес, передбачено застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Процес цифровізації сприяє гармонізації цих двох систем, оскільки сучасні програмні продукти для обліку містять функціональні модулі, що дозволяють вести облік і формувати звітність відповідно як до НП(С)БО, так і до МСФЗ.

Підсумовуючи, можна констатувати, що нормативно-правове забезпечення цифровізації бухгалтерського обліку в Україні перебуває у стадії активного вдосконалення. Законодавство формує умови для впровадження повністю електронного обліку та звітності, гарантує їхню юридичну силу, сумісність із міжнародними стандартами та сприяє підвищенню прозорості фінансових даних.

Упровадження цифрових технологій зумовлює перегляд функціонального наповнення бухгалтерської професії, у межах якого зростає значення аналітичної, контрольної та консультативної складових діяльності бухгалтера. Якщо раніше основна увага зосереджувалася на веденні облікових записів, підготовці первинних документів і звітності, то сьогодні бухгалтер стає аналітиком, координатором інформаційних потоків і консультантом з управління фінансами. У сучасних умовах цифровізації бухгалтерська професія зазнає суттєвих змін, що проявляються у трансформації функцій бухгалтера від виконання рутинних операцій до аналітичної та консультативної діяльності. У табл. 2 представлено основні функції бухгалтера в умовах цифрової трансформації та їхній зміст.

Цифровізація висуває нові вимоги до професійних компетентності бухгалтера. Поряд із традиційними знаннями з обліку, аудиту та оподаткування необхідні навички роботи з автоматизованими системами, базами даних, електронними підписами, аналітичними платформами. Сучасний бухгалтер має орієнтуватися в цифрових інструментах і вміти адаптувати облікову політику підприємства до змін у програмному забезпеченні [9].

Основні функції бухгалтера в умовах цифрової трансформації

№ з/п	Функція бухгалтера	Опис функції
1.	Контроль достовірності даних	Забезпечення точності та повноти інформації, що вводиться в облікові системи, з метою запобігання помилкам і неточностям у фінансовій звітності.
2.	Налаштування облікової політики	Формування і адаптація облікових процедур підприємства відповідно до національних положень (НП(С)БО) або міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).
3.	Аналіз фінансової інформації	Оцінка та систематизація фінансових даних для підготовки управлінських звітів і підтримки прийняття стратегічних рішень.
4.	Консультації з управління фінансами	Надання рекомендацій керівництву щодо оптимізації витрат, фінансового планування та інвестиційної діяльності.
5.	Забезпечення кібербезпеки	Контроль доступу до фінансових даних та забезпечення захисту облікової інформації від несанкціонованого втручання.

Джерело: складено на основі [9, 12, 13]

Крім того, цифровізація змінює організаційну структуру бухгалтерської служби. Замість великої кількості виконавців рутинних операцій з'являються аналітики, адміністратори систем, фахівці з інтеграції облікових програм. Це дозволяє зменшити витрати на персонал і підвищити ефективність управління фінансовою інформацією.

З позиції методології професійної підготовки, трансформація функцій бухгалтера у контексті цифровізації обумовлює необхідність перегляду та оновлення освітніх програм. Традиційна підготовка, що орієнтувалася здебільшого на освоєння облікових процедур та ведення документації, сьогодні вже не відповідає вимогам ринку праці. Сучасний бухгалтер повинен володіти навичками аналізу великих обсягів фінансових даних, розуміти принципи цифрових систем обліку та бути здатним надавати консультативну підтримку керівництву підприємства.

В Україні спостерігається зростання популярності сертифікаційних програм, таких як CAP/CIPA, ACCA та DipIFR, що поєднують знання міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) із цифровою компетентністю та аналітичними навичками. Участь у таких програмах сприяє формуванню фахівців нового типу, здатних ефективно функціонувати в умовах автоматизації облікових процесів та цифрової трансформації бізнесу, а також забезпечує високий рівень професійної підготовки та конкурентоспроможності на національному та міжнародному ринках праці. У табл. 3 наведено приклади ключових напрямів підвищення кваліфікації сучасного бухгалтера.

Таким чином, цифровізація не зменшує ролі бухгалтера, а навпаки - підвищує її стратегічне значення. Бухгалтер стає ключовим учасником процесу управління підприємством, забезпечуючи перехід від фіксації фактів до прогнозування результатів і прийняття рішень на основі даних.

Одним із ключових напрямів впливу цифровізації на бухгалтерський облік є підвищення якості та достовірності фінансової звітності. Цей ефект проявляється у декількох взаємопов'язаних аспектах. По-перше, автоматизація процесів обробки даних забезпечує своєчасне формування звітності та мінімізує ризик виникнення помилок, характерних для ручного введення інформації. По-друге, інтеграція облікових систем із банківськими, податковими та управлінськими програмами створює єдину базу даних, що зменшує дублювання та спотворення інформації. По-третє, застосування електронного документообігу підвищує прозорість операцій і рівень контролю за господарськими процесами. Нарешті, використання сучасних

аналітичних інструментів сприяє глибокому аналізу фінансових результатів та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень на основі достовірних даних.

Таблиця 3

Функції сучасного бухгалтера та напрями підвищення його кваліфікації в умовах цифрової трансформації

№ з/п	Функції / напрями діяльності	Опис / зміст функції	Напрямок підвищення кваліфікації / Ключові компетентності	Приклади сертифікацій / програм
1.	Контроль достовірності даних	Забезпечення точності та повноти інформації, що вводить в облікові системи	Освоєння МСФЗ: знання міжнародних стандартів фінансової звітності, забезпечення прозорості та порівнянності даних	DipIFR, ACCA Financial Reporting
2.	Налаштування облікової політики	Формування та адаптація облікових процедур підприємства відповідно до НП(С)БО або МСФЗ	Цифрові навички та автоматизація: використання сучасних облікових систем, автоматизація рутинних процесів	SAP, Oracle, Power BI
3.	Аналіз фінансової інформації	Оцінка та систематизація даних для підготовки управлінських звітів	Аналітичні компетентності: аналіз фінансової інформації, прогнозування, підготовка управлінських рішень	Курс Data Analytics, Excel для фінансистів
4.	Консультації керівництва	Надання рекомендацій щодо оптимізації витрат, планування та інвестиційних рішень	Консультативні та управлінські навички: підтримка прийняття стратегічних рішень, фінансове планування	CAP/CIPA, ACCA Management Accounting
5.	Забезпечення кібербезпеки	Контроль доступу до фінансових даних та захист облікової інформації	Професійні сертифікації: підвищення кваліфікації та конкурентоспроможності на національному та міжнародному рівні	CAP/CIPA, ACCA, DipIFR

Джерело: складено на основі [9, 11, 12, 13]

Згідно з вимогами НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", звітність повинна бути достовірною, повною, своєчасною і порівнянною. Використання цифрових технологій сприяє реалізації цих принципів, оскільки всі елементи звітності формуються автоматично з перевірених баз даних. МСФЗ, у свою чергу, приділяють значну увагу прозорості та розкриттю інформації, що повністю узгоджується з можливостями цифрових облікових систем. Наприклад, МСФЗ 8 "Операційні сегменти" вимагає деталізації даних за сегментами діяльності, що легко реалізується за допомогою модульних функцій ERP-систем.

У процесі цифрової трансформації бухгалтерського обліку на підприємства суттєво впливають як внутрішні, так і зовнішні чинники, що визначають можливості розвитку та одночасно формують потенційні ризики. З огляду на комплексний характер цифровізації, її вплив охоплює організаційні, технічні, кадрові та інфраструктурні аспекти функціонування облікової системи. Тому виникає потреба у всебічній оцінці сильних і слабких сторін запровадження цифрових технологій, а також у визначенні можливостей і загроз, що супроводжують цей процес. Для систематизації відповідних характеристик та формування узагальненої аналітичної оцінки було застосовано метод SWOT-аналізу, результати якого представлені в табл. 4.

Матриця сильних і слабких сторін цифрової трансформації бухгалтерського обліку

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> – Автоматизовані інструменти забезпечують підвищену точність відображення фінансових даних, істотно знижуючи вплив людського чинника. – Використання цифрових рішень скорочує тривалість рутинних операцій і дає змогу зменшити витрати на виконання облікових процедур. – Цифрове середовище підсилює прозорість облікових процесів і полегшує здійснення внутрішнього аудиту та контролю. – Інтегровані облікові системи дозволяють здійснювати одночасне ведення звітності за національними стандартами та МСФЗ. – Системи аналітики в реальному часі сприяють швидшому отриманню управлінської інформації та підвищують обґрунтованість управлінських рішень. – Хмарні сервіси забезпечують можливість доступу до інформації незалежно від місця перебування працівника, що підтримує гнучкі форми роботи. 	<ul style="list-style-type: none"> – Цифрові системи створюють додаткові вектори вразливостей, що можуть бути використані для несанкціонованого доступу або кібервтручань. – Функціонування автоматизованих платформ залежить від технічної стабільності інфраструктури, що створює ризики збоїв і втрати даних. – Нестача цифрових компетентностей серед частини працівників може спричинити хиби у веденні обліку та ускладнювати адаптацію до нових процедур. – Підприємства стають залежними від технічної підтримки, оновлень і політики розробників програмного забезпечення. – У разі невваженої автоматизації можливе ослаблення контролю за окремими операціями, що створює умови для помилок чи зловживань. – Збої в роботі мережевої інфраструктури або обмеження доступу до Інтернету можуть унеможливити роботу з обліковими даними.
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> – Подальше застосування сучасних хмарних платформ, ERP-систем та IT-інструментів може істотно розширити можливості цифрового управління. – Інтеграція інструментів аналітики даних і big data створює умови для глибшого економічного аналізу й оптимізації управлінських рішень. – Гармонізація електронної звітності з міжнародними вимогами сприяє підвищенню прозорості та взаємодії з іноземними партнерами. – Поширення програм підвищення цифрової грамотності та професійних навчальних курсів створює можливість якісного розвитку кадрового потенціалу. – Поглиблення електронного документообігу сприяє зміцненню інформаційної взаємодії між контрагентами та підвищенню ефективності бізнес-процесів. 	<ul style="list-style-type: none"> – Активізація кібератак і постійна поява нових схем цифрового шахрайства підвищують загрози цілісності облікової інформації. – Втрата чи пошкодження даних унаслідок технічних збоїв або помилок у роботі програмного забезпечення можуть мати суттєві наслідки для підприємства. – Зростання витрат на підтримку, модернізацію та ліцензування програмних продуктів може збільшувати фінансове навантаження на підприємства. – Залежність від зовнішніх постачальників IT-рішень може обмежувати автономність підприємства в управлінні інформаційними ресурсами. – Проблеми з енергопостачанням або нестабільне інтернет-з'єднання можуть стати критичними чинниками, що перешкоджають безперервності роботи.

Джерело: складено на основі [9, 10, 12, 13]

Для мінімізації цих ризиків необхідно впроваджувати систему внутрішнього контролю інформаційних технологій (IT control), яка включає:

- резервне копіювання баз даних;
- багаторівневий доступ до інформації;
- регулярне оновлення програмного забезпечення;
- аудит інформаційних систем;

– навчання персоналу з питань кібербезпеки.

Особливе значення у забезпеченні достовірності фінансової звітності має електронний аудит (е-аудит), який інколи називають цифровим аудитом [14]. Це сучасний підхід до контролю, що базується на використанні електронних даних бухгалтерських систем і інформаційних технологій. Е-аудит дозволяє системно перевіряти облікові записи, виявляти помилки, дублювання операцій та потенційні шахрайські дії завдяки автоматизованому аналізу великих обсягів фінансової інформації. Такий підхід забезпечує більш точний та оперативний аудит, зменшує вплив людського фактору та сприяє глибшому аналізу фінансових потоків підприємства.

Для наочності основні можливості та переваги електронного аудиту (е-аудит) наведено у табл. 5.

Таблиця 5

Основні можливості та переваги електронного аудиту (е-аудит)

Напрямок е-аудиту	Характеристика	Приклади інструментів	Практичне значення
Виявлення помилок	Автоматичне виявлення арифметичних та логічних помилок у записах	ERP-системи, бухгалтерські програми	Забезпечення достовірності фінансової звітності
Виявлення дублювання операцій	Аналіз транзакцій для виявлення повторних записів	Аналітичні панелі, алгоритми AI	Запобігання завищенню доходів або витрат
Виявлення потенційного шахрайства	Моніторинг аномальних операцій та нетипових схем	Системи управління ризиками, BI-аналітика	Своєчасне виявлення ризикових операцій
Автоматизований аналіз великих даних	Використання програмних алгоритмів для обробки великих обсягів фінансової інформації	Big Data, алгоритми машинного навчання	Економія часу аудитора та підвищення ефективності контролю
Підвищення надійності контролю	Системний підхід до перевірки всіх операцій	Інтегровані інформаційні системи	Зниження ризику упущень та людських помилок

Джерело: складено на основі [9, 12, 14]

Таким чином, електронний аудит (е-аудит) дозволяє аудитору автоматизувати рутинні перевірки та концентруватися на оцінці ризиків і аналітичних висновках. Це підвищує ефективність аудиторських процедур, зменшує ймовірність помилок та покращує достовірність фінансової звітності підприємства в умовах цифровізації.

В умовах цифрової економіки більшість українських підприємств активно впроваджують інформаційні технології в систему бухгалтерського обліку. Поштовхом до цього процесу стали як економічні чинники (потреба в підвищенні ефективності управління), так і законодавчі (вимога переходу на електронну звітність, електронний документообіг, використання кваліфікованого електронного підпису). На сьогодні можна виділити три основні рівні цифровізації облікових процесів:

1. *Базовий рівень* - використання офісних програм (MS Excel, Google Sheets) для ведення облікових реєстрів і формування звітності вручну.

2. *Середній рівень* - впровадження автоматизованих систем бухгалтерського обліку (BAS, M.E.Doc, Сота).

3. *Просунутий рівень* - інтеграція ERP-систем (SAP, Microsoft Dynamics, Oracle), використання хмарних платформ, аналітичних панелей (Power BI, Tableau), електронних архівів та систем внутрішнього контролю [10, 15].

За даними Державної служби статистики України, станом на 2024 рік близько 15,2 % українських підприємств використовують ERP-системи - програмне забезпечення для управління ресурсами підприємства [16]. Іншими популярними напрямками є аналітика великих даних (Big Data) та хмарні сервіси [17]. За результатами дослідження 2024-2025 років, приблизно 27-28 % українських підприємств використовують хмарні технології, а близько 22 % застосовують інструменти аналізу даних у роботі [18]. Малі підприємства зазвичай надають перевагу хмарним сервісам, таким як "Finmap", "Клієнт-Банк", "Сота" - ці сервіси забезпечують базовий бухгалтерський облік, інтеграцію з банківськими рахунками, подання електронної звітності, що дає змогу значно зменшити витрати на адміністрування та сфокусуватися на основній діяльності. Це підтверджує тенденцію до цифровізації навіть серед малих і середніх підприємств.

Пандемія COVID-19 у 2020-2021 роках виступила потужним каталізатором цифровізації: вимушений перехід на дистанційну роботу стимулював масове впровадження хмарних рішень, систем електронного документообігу - зокрема таких як "Вчасно", "Paperless", "М.Е.Doc-Online" - а також активне використання електронного цифрового підпису. Це дозволило зберегти операційну діяльність підприємств, забезпечити подальше ведення обліку та звітності в умовах обмежень [15].

Загалом, аналізуючи дані можна констатувати, що в Україні зростає як рівень впровадження ERP-систем й хмарних сервісів, так і використання аналітики даних - що свідчить про поступову трансформацію обліково-звітної інфраструктури у бік цифровізації, підвищення ефективності та адаптивності підприємств.

Подальший поступ цифрової трансформації бухгалтерського обліку в Україні зумовлює необхідність його комплексного вдосконалення як на мікрорівні (рівні окремих суб'єктів господарювання), так і на макрорівні - в межах державної політики. На рівні підприємств основні напрями модернізації спрямовані на формування внутрішньої цифрової облікової політики, інтеграцію інформаційних систем, впровадження електронного аудиту, підвищення цифрової компетентності персоналу, застосування інтелектуальних технологій та забезпечення кібербезпеки. На державному рівні ключові пріоритети включають гармонізацію національних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними (МСФЗ), розвиток державних електронних сервісів, запровадження уніфікованих форматів електронної звітності, підтримку цифрової освіти бухгалтерів та формування нормативно-правового поля для електронної документації. Систематизація цих напрямів дає змогу комплексно оцінити потенціал і пріоритети розвитку цифровізації бухгалтерського обліку та сформуванню науково обґрунтовану матрицю удосконалень, що наведена у табл. 6.

Таблиця 6

Напрями цифрової трансформації бухгалтерського обліку

Напрями удосконалення	Опис та сутність заходів
1	2
<i>Мікрорівень (рівень окремих суб'єктів господарювання)</i>	
Формування цифрової облікової політики	Встановлення внутрішніх регламентів електронного документообігу, процедур зберігання та резервного копіювання даних, забезпечення захисту інформації.
Інтеграція облікових і управлінських систем	Забезпечення сумісності бухгалтерських систем із CRM, HRM та аналітичними платформами для створення єдиного інформаційного середовища.
Впровадження електронного аудиту	Використання електронних інструментів для підвищення прозорості, достовірності та автоматизації процедур перевірки облікових даних.

1	2
Розвиток цифрових компетентностей персоналу	Підвищення кваліфікації бухгалтерів у сфері інформаційних технологій, аналітики даних та міжнародних стандартів фінансової звітності.
Використання інтелектуальних технологій	Застосування алгоритмів штучного інтелекту і машинного навчання для прогнозування фінансових показників, автоматизації класифікації операцій та оптимізації витрат.
Забезпечення кібербезпеки	Впровадження систем захисту інформації, контроль доступу, шифрування даних та розробка політики безпеки.
<i>Макрорівень (рівень в межах державної політики)</i>	
Гармонізація НП(С)БО з МСФЗ	Уніфікація вимог щодо оцінки активів, визнання доходів та розкриття інформації відповідно до міжнародних стандартів.
Розвиток державних електронних сервісів	Інтеграція порталів типу «Дія» та «Електронний кабінет платника податків» з корпоративними системами для автоматизованого обміну даними.
Впровадження єдиних форматів електронної звітності	Розширення використання стандарту XBRL на всі підприємства для уніфікованого подання фінансової інформації.
Підтримка цифрової освіти бухгалтерів	Оновлення освітніх програм та навчальних курсів у сфері інформаційних систем, аналітики даних та кібербезпеки.
Формування правового поля для електронної документації	Регламентація юридичної сили електронних документів та встановлення правил їх архівування.

Джерело: складено на основі [2, 9, 10, 12, 15, 19]

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновки, що цифровізація є ключовим чинником трансформації організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні. Впровадження автоматизованих систем, хмарних технологій, електронного документообігу та аналітичних інструментів підвищує оперативність, достовірність і прозорість облікової інформації, знижує вплив людського чинника та забезпечує формування звітності в режимі реального часу. Встановлено, що цифрові технології сприяють гармонізації НП(С)БО з МСФЗ, оскільки сучасні облікові програми дозволяють вести облік відповідно до міжнародних вимог та підвищують порівнянність фінансової звітності. Одночасно відбувається трансформація ролі бухгалтера - від виконавця рутинних операцій до аналітика й консультанта з управління фінансами, що зумовлює зростання вимог до цифрових і професійних компетентностей.

Разом із перевагами цифровізація породжує нові ризики, пов'язані з кібербезпекою, технічною залежністю та потребою в постійному оновленні знань персоналу, що потребує впровадження систем внутрішнього ІТ-контролю та електронного аудиту. Загалом цифровізація бухгалтерського обліку є стратегічним напрямом розвитку, реалізація якого сприятиме підвищенню ефективності управління, якості фінансової звітності та конкурентоспроможності українських підприємств в умовах цифрової економіки.

Список використаної літератури

1. Osipchuk, D., Chyzhevska, L., Petryshyn, L., Pryimak, S., Loboda, N., Antoshchenkova, V. (2024). Accounting for government grants in agricultural enterprises' reporting according to IFRS. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice, Vol. 4 (57), pp. 143-154. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4426>

2. Мазіна О.І., Олійник В.С., Рогозний С.А. Цифровізація як найважливіший інструмент розвитку системи обліку та звітності. Інтернаука. Серія: Економічні науки. 2020. № 5 (37), Т. 2. С. 59-66.
3. Іванченко Н. О., Кудрицька Ж. В., Рекачинська К. В. Бізнес-модель в умовах цифрових трансформацій. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. 2020. № 3. С. 185-190.
4. Любимов М.О, Кулик В.А. Можливості, загрози та перспективи використання "хмарних" технологій в бухгалтерському обліку. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2019. № 2 (93). С. 40-46.
5. Кононенко Л.В., Назарова Г.Б., Савченко В.М. Організація обліку та аудиту у контексті використання новітніх цифрових технологій: сучасний стан, проблеми та перспективи. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2025. № 18. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2025-18-09-03>
6. Harry Bouwman, Shahrokh Nikou, Francisco J. Molina-Castillo, Mark de Reuver. The impact of digitalization on business models. Digital Policy, Regulation and Governance. 2018. Vol. 20 № 2. P. 105–124.
7. Gyau E. K., Owiredu-Ghorman K., Amaning N., Kpimekuu P. B. Qualitative Analysis on Costs and Benefits of Adopting a Cloud-Based Accounting Information System: A Case Study of Rural Banks in Ghana. European Journal of Accounting, Auditing and Finance Research. 2023. Vol. 11. №. 6. pp. 70-91. URL: <https://doi.org/10.37745/ejaaf.2013/vol11n67091>
8. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження КМУ від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
9. Цифрова адженда України - 2020 (Цифровий порядок денний - 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти цифровізації України до 2020 р. 2016. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
10. Чабанюк О.М., Лобода Н.О., Кузьмінська К.І. Бухгалтерський облік та прикладні програмні рішення. BAS: бухгалтерія: навч. посібник. – К.: АЛЕРТА, 2024. 234 с. URL: <https://alerta.kiev.ua/oblik-ta-podatki/944-chabanyuk-o-m-loboda-n-o-kuzminska-k-i-bukhgalterskij-oblik-ta-prikladni-programni-rishennya-basbukhgalteriya.html>
11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
12. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
13. Національний класифікатор України "Класифікатор професій ДК 003:2010". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>
14. Концепція впровадження е-аудиту для платників податків. Міністерство Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_prezentuie_kontseptsiuu_e-audituu_dlia_platnikiv_podatkiv-2570
15. Лобода Н.О., Чабанюк О.М. Кібербезпека в обліковій цифровізації. Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 8 листопада 2024 р.; Держ. біотехнологічний ун-т. Харків: ДБТУ, 2024. С. 286-288. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/60852>

16. Несенюк А., Мельник Т. ERP-системи, великі дані та хмара. Які технології використовує український бізнес? Аналітика Держстату у чотирьох графіках. URL: https://forbes.ua/innovations/erp-sistemi-veliki-dani-ta-khmara-yaki-tekhnologii-vikoristovuyut-ukrainski-pidpriemstva-analitika-derzhstatu-u-chotirokh-grafikakh-11122024-25453?utm_source=chatgpt.com

17. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у підприємства. URL: https://stat.gov.ua/en/datasets/use-information-and-communication-technologies-enterprises?utm_source=chatgpt.com

18. Ігор Вишневецький. Cloud technologies are used by about 28% of all Ukrainian businesses, and AI - by over 24%. What else does the social research show? URL: https://dev.ua/en/news/khmarni-tekhnologii-vykorystovuiut-blyzko-28-vsikh-ukrainskykh-biznesiv-a-shi-ponad-24-shcho-shche-pokazuie-sotsdoslidzhennia-1740215422?utm_source=chatgpt.com

19. Bondaruk, T., Medynska, T., Nikonenko, U., Melnychuk, I., Loboda, N. (2023). Fiscal policy as a guarantee of sustainable development under military conditions. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 18, No. 4, pp. 1097-1102. URL: <https://www.iieta.org/journals/ijei/paper/10.18280/ijei.070102>

Дата надходження статті: 19.11.2025

Дата прийняття статті: 02.12.2025

Дата публікації статті: 25.12.2025